

Position Paper Nederlandse Vereniging voor Autisme

tbv rondetafelgesprek 10 jaar VN Verdrag Handicap op 15 juni 2026

Beste woordvoerders van de commissie VWS,

Hartelijk dank voor de uitnodiging voor het rondetafelgesprek over wat 10 jaar VN Verdrag Handicap ons gebracht heeft. Een belangrijk verdrag, want het verdrag vereist dat mensen met een beperking op voet van gelijkheid volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Als Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA) vinden wij dat het verdrag daarmee een belangrijk signaal afgeeft aan de politiek en de samenleving. We hebben de afgelopen jaren dan ook graag meegedacht over de Strategie voor de implementatie van het VN Verdrag Handicap. En aan de sprintsessies die geleid hebben tot de werkagenda rondom het VN Verdrag.

Voor mensen met autisme is die inclusieve samenleving helaas vaak nog ver weg. Zij lopen tegen uiteenlopende problemen aan en staan bovenaan allerlei vervelende lijstjes. Zo vormen mensen met autisme een groot deel van de thuiszitters, schoolverlaters, jongeren in de gesloten jeugdzorg, wachtenden bij de ggz, werklozen en daklozen. Als het gaat om onbegrepen gedrag, depressies en suïcide scores mensen met autisme helaas ook hoog. Het risico op suïcide is onder mensen met autisme zelfs zeven keer hoger dan bij anderen. Autisten voelen zich door de samenleving vaak niet gehoord en gezien. Voor hen lijkt er soms geen plaats te zijn. Ondanks de vele kwaliteiten die mensen met autisme hebben, waar de hele maatschappij van zou kunnen profiteren. Autisme heb je heel je leven en heeft invloed op alle levensterreinen.

Problemen ontstaan vaak vooral op overgangsmomenten (van school wisselen, van baan wisselen, een scheiding), waardoor mensen met autisme kunnen uitvallen. Hun kwaliteit van leven kan vervolgens enorm achteruitgaan. Belangrijk is dat gemeenten juist op die momenten mensen met autisme ondersteunen en maatwerk bieden. Vanuit het VN-Verdrag Handicap zijn gemeenten verplicht om in hun beleidsplannen aan te geven hoe zij de inclusie van mensen met een beperking willen bevorderen en hoe zij hen betrekken bij de beleidsvorming, alsmede om een Lokale Inclusie Agenda op te stellen. Zodat mensen met een beperking volwaardig kunnen participeren in de samenleving, op alle gebieden zoals onderwijs, werk, wonen en vervoer. Helaas moeten we constateren dat het overheidsbeleid vaak alleen nog gericht is op fysieke beperkingen en niet op neuro-divergentie.

De NVA roept de leden in Tweede Kamer op om dit lokale beleid te ondersteunen door levensloopbegeleiding voor mensen met autisme financieel mogelijk te maken: laagdrempelige ondersteuning zonder herhaalde indicaties.

Dit wil ik graag ondersteunen met het verhaal van Nova. Zij werkt als vrijwilliger bij de NVA dit geeft haar structuur en zorgt er voor dat zij meedraait in de maatschappij. Zij woont in een flat voor jongeren en heeft nu van de gemeente gehoord dat zij op zoek moet naar andere huisvesting. Zij kan echter niets vinden en vreest dat ze moet verhuizen naar een ander deel van Nederland, weg van haar netwerk en haar vrijwilligerswerk. Dit overgangsmoment zorgt voor risico op uitval.

Een ander belangrijk punt is de dreigende verschraving en bezuiniging op de gespecialiseerde gehandicaptenzorg voor mensen met autisme en een verstandelijke beperking. Door financiële tekorten staan vaste begeleiders en specialistische zorg onder zware druk, wat leidt tot overbelasting van zorgpersoneel en escalatie van zorgvragen. Echter mensen met autisme in combinatie met een verstandelijke beperking hebben recht op hetzelfde aanbod met dezelfde

kwaliteit op het gebied van gezondheidszorg. In de praktijk hebben mensen uit deze groep vaak echter geen toegang tot psychiatrische zorg. Het aanbod van psychiatrische zorg voor deze groep is erg klein en mensen kunnen de weg ernaartoe niet vinden.

Helaas moeten we daarmee ook constateren dat mensen met autisme helaas vaak niet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving, en als ze wel kunnen deelnemen dan vaak ook niet op voet van gelijkheid. Tien jaar VN-Verdrag Handicap heeft dat helaas niet veranderd.

Zo is het aantal thuiszitters onder kinderen met autisme schrikbarend toegenomen. Uitkomsten van een meerjarig onderzoek naar leerlingen met autisme die niet naar school gaan van Dr. Theo Bakker laat zien dat het aantal kinderen dat thuis zit is toegenomen van 4,1% in 2013 naar 13,3% in 2023. Uit onze eigen NVA ledenenquête uit 2025 komt zelfs een cijfer van 17% thuiszitters. Kinderen met autisme en een verstandelijke beperking krijgen nog te vaak geen toegang tot onderwijs, waardoor hun ontwikkelmogelijkheden niet benut worden. Zo moeten zij bijv. naar een KDC waar zij alleen verzorgd worden en niet gekeken wordt naar hun ontwikkelmogelijkheden of potentieel tot leren. Dit geldt ook voor kinderen die wel kunnen leren maar vanwege vermeende gedragsproblemen geen passende plek in het (speciaal) onderwijs krijgen. Terwijl vaak hun gedrag niet de kern van het probleem is, maar het gebrek aan de juiste ondersteuning.

Daarnaast laten cijfers van het Nederlands Autisme Register zien dat 46,7% van de volwassenen met autisme geen betaald werk heeft. Dit cijfer laat daarmee twee kanten zien: enerzijds gaat dit over mensen met autisme die hun potentieel niet kunnen benutten, omdat ze te maken hebben met slecht werkgeverschap en vooroordelen van werkgevers, zoals ons rapport '[Ruimte voor werknemers met autisme](#)' laat zien. Anderzijds betreft dit mensen met autisme die volledig tussen wal en schip vallen. Ze komen bijv. niet in aanmerking voor een Wajong, omdat ze een (vaak heel kort) arbeidsverleden hebben, waarbij meerdere pogingen mislukt zijn. Daardoor komen ze in de bijstand en kunnen zich met toeslagen net financieel redden. Wonen is voor velen een probleem, omdat ze zijn aangewezen op prikkelrijke sociale huurwoningen of tijdelijke verblijven. Werken is geen optie en goed vrijwilligerswerk/dagbesteding waarbij ze goed op hun plek zijn, is moeilijk te vinden. Als er dan tegenslagen zijn, waarbij ze niet/nauwelijks worden geholpen met het zoeken naar (andere) woonruimte of ze krijgen financiële problemen, of toch sollicitatieplicht dan stort het wankele evenwicht vaak in. In feite gaat hier om structurele stigmatisering, waarbij er sprake is van discriminatie in wet- en regelgeving. In de werkagenda rondom het VN-Verdrag is nadrukkelijk opgenomen dat er beleid ontwikkeld moet worden dat erop is gericht de financiële onzekerheid bij mensen met een beperking te verminderen. De voorgenomen bezuinigingen op bestaanszekerheid van 8 miljard gaan daarbij niet helpen en staan ook haaks op de voornemens uit de werkagenda rondom het VN Verdrag Handicap. Als NVA vinden we de voorgenomen bezuinigingen dan ook niet acceptabel.

In de praktijk zijn er een aantal basisoplossingen/gedachten die simpel zijn, maar toch op veel weerstand stuiten. Oplossingen in het onderwijs en op het werk worden vaak gevonden door goed naar de behoeften van de mensen met autisme te luisteren, en daarbij maatwerk en flexibiliteit te bieden. Oplossingen, die in de praktijk overigens ook verbazingwekkend goed blijken te werken voor mensen die niet neuro-divergent zijn. Daarnaast is van belang de bias van vooroordelen weg te halen. En daarbij eerst te richten op de talenten van mensen met autisme, en pas daarna te kijken waar er nog ondersteuning nodig is. Investeer in mensen met autisme en hun potentieel in plaats ze als bezuinigingspost te zien. Dat is én goed voor hun welzijn en voor de hele samenleving die daarvan zal profiteren.